

М О Т И В И

към проект на Закон за изменение и допълнение на Кодекса за застраховането

Проектът на Закон за изменение и допълнение на Кодекса за застраховането (ЗИД на КЗ) се предлага във връзка с необходимостта от въвеждането в българското законодателство на разпоредбите на Директива (ЕС) 2016/97 на Европейския Парламент и на Съвета от 20 януари 2016 година относно разпространението на застрахователни продукти. Директивата отмени Директива 2002/92/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно застрахователното посредничество, като преработи и доразви уредбата за разпространението на застрахователни продукти, както на равнище на застрахователното посредничество, така и на равнище на прякото предлагане на застрахователни продукти от самите застрахователи. Предложеното изменение и допълнение на Кодекса за застраховането има за цел да повиши гаранциите за защита на интересите на ползвателите на застрахователни услуги при сключване и изпълнение на застрахователни договори. С проекта на ЗИД на КЗ се предвиждат и отделни промени във връзка с прилагането на изисквания на Директива (ЕС) 2016/2341 относно дейностите и надзора на институциите за професионално пенсионно осигуряване, Директива 2009/103/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно застраховката „Гражданска отговорност“ при използването на моторни превозни средства и за контрол върху задължението за сключване на такава застраховка.

I. Предложения във връзка с Директива (ЕС) 2016/97

В съответствие с Директива (ЕС) 2016/97 законопроектът предвижда повишаване на стандарта за знания и компетентност, с които трябва да разполагат застрахователите, застрахователните посредници и техните служители, непосредствено заети с разпространение на застрахователни продукти, като гаранция за предоставяне на качествена разпространителска услуга. Предвидени са основни изисквания към знанията и компетентността, категоризирани в три групи в зависимост от характера на предлаганите застрахователни продукти: общо застрахователни продукти, животозастрахователни продукти и инвестиционни застрахователни продукти. Наред с основните изисквания за познаване на условията по застрахователните договори, на правилата за завеждане на претенции и за разглеждане на жалби от страна на ползвателите на застрахователни услуги към разпространителите на застрахователни продукти са поставени изисквания за познаване на относимото законодателство, за наличие на знания, позволяващи правилна оценка на потребностите на ползвателите на застрахователни услуги, за познаване на застрахователния пазар, на приложимите стандарти за бизнес етика и за финансова компетентност. В допълнение, спрямо посредниците, разпространяващи инвестиционни застрахователни продукти са поставени допълнителни изисквания за познаване на преимуществата и недостатъците на предлаганите различни инвестиционни опции, на финансовите рискове, на които са изложени застрахованите лица, на пенсионната система и гарантираните от нея придобивки.

С оглед предвиденото в Директива (ЕС) 2016/97 е поставено изискване за повишаване на квалификацията за всеки служител на разпространител на застрахователни услуги, равняващо се на не по-малко от 15 часа професионално обучение или развитие за всяка година.

С оглед повишаването на стандарта за изискуемите знания и квалификация на лицата, извършващи посредничество в застраховането, в съответствие с директивата законопроектът предвижда диференциация на няколко категории застрахователни посредници, както следва: първа категория - досегашните застрахователни посредници (застрахователни брокери и застрахователни агенти), които трябва да отговарят на най-високия стандарт на изискванията за знания и умения. Нова категория посредници, извършващи разпространение на застрахователни продукти като допълнителна дейност, които подлежат на регистрация, и трябва да отговарят на по-ограничени критерии за знания и квалификация (познаване на условията по застрахователните договори, на правилата за завеждане на претенции и за разглеждане на жалби от страна на ползвателите на застрахователни услуги). Тези посредници ще имат по-ограничен предмет на дейност – ще разпространяват единствено застраховки, свързани с продукт или услуга и няма да могат да предлагат застраховки „Живот“ и „Гражданска отговорност“. По отношение на тези посредници е предложено да бъдат обвързани с определен застраховател, по подобие на съществуващите застрахователни агенти и да се регистрират по реда, приложим за застрахователните агенти. Този статут ще съответства в най-пълна степен на несамостоятелния характер на дейността, която ще извършва тази категория посредници и ще създаде условия за осъществяване на контрол от страна на застрахователите, от чието име ще бъдат разпространявани застрахователните продукти. Третата категория посредници се предвижда да извършва разпространение на застрахователни продукти като допълнителна дейност и да не подлежи на регистрация. Спрямо тези посредници не са установени формални критерии за знания и умения за достъп до пазара и техният надзор се предвижда да се извършва посредством застрахователите, които разпространяват застрахователните си продукти чрез тях. Такава категория посредници съществува и съгласно досегашния ред, без законът да предвижда каквито и да било изисквания освен критериите, при които да се приема, че съответните лица са изключени от обхвата на приложението на закона. С предлаганата нова уредба, в съответствие с разпоредбите на директивата, се създават изисквания за застрахователите, които ще разпространяват застрахователни продукти чрез такива посредници, да гарантират, че посочените посредници ще спазват минимални стандарти за предоставяне на информация на ползвателите на застрахователни услуги в това число на информационния документ относно застрахователния продукт, както и за спазване на основните принципи за добросъвестност при разпространение на застрахователни продукти и за оценка на потребностите и изискванията на лицата, които проявяват интерес за сключване на застраховка.

В съответствие с Директива (ЕС) 2016/97 законопроектът предвижда преди регистрация на застрахователен посредник или на посредник, извършващ разпространение на застрахователни продукти като допълнителна дейност заявителят да разкрива самоличността на съдружниците и акционерите, с дял в посредника, който надхвърля 10 %, както и на лицата, с които посредникът има тесни връзки, както и че тези съществуващи връзки не възпрепятстват ефективното упражняване на надзор върху посредника. Такова изискване съществува по отношение лицензирането на застрахователите и презастрахователите и представлява допълнителна гаранция срещу допускането на пазара, на участници, свързани с лица с лоша репутация, които могат да засегнат интересите на ползвателите на застрахователни услуги.

В съответствие с изискванията на Директива (ЕС) 2016/97 законопроектът предвижда възможност за подаване на заявление за регистрация като застрахователен

посредник по интернет, като по-такъв начин ще се облекчи процесът за кандидатстване за регистрация, а също така ще се допринесе за развитието на електронното управление.

Със законопроекта се въвеждат нови правила за трансграничното извършване на дейността по застрахователно посредничество и за надзора върху него. В съответствие с Директива (ЕС) 2016/97 се урежда детайлна процедура по изпращане на уведомления между надзорните органи. Предлага се също така механизъм за разпределение на правомощията между надзорните органи на държавата членка по произход и държавата членка по седалището на клона на застрахователните посредници. Надзорният орган на държавата по седалището на клона на застрахователния посредник има преки надзорни правомощия върху дейността на този клон в това число за налагане на санкции и принудителни мерки. По този начин се създават условия за много по-бърз и ефективен надзор в интерес на ползвателите на застрахователни услуги в приемащите държави членки. В съответствие с изискванията на директивата се урежда и правомощие на надзорния орган на приемащата държава членка да вземе необходимите мерки, когато разпространител на застрахователни услуги със седалище в друга държава членка извършва дейност изцяло или основно на територията на приемащата държава членка с цел да избегне разпоредбите на законодателството на приемащата държава членка в случай, че неговото седалище би било в нея. По този начин се създават условия за защита на националния пазар срещу практики, насочени към заобикаляне на националните разпоредби от застрахователи или застрахователни посредници.

Като допълнително средство за гаранция на интересите на ползвателите на застрахователни услуги, в съответствие с Директива (ЕС) 2016/97, се предлага увеличаване на минималните застрахователни суми на задължителната застраховка професионална отговорност на застрахователните посредници от 2 240 400 лв. на 2 500 000 лв. за всяко застрахователно събитие, съответно от 3 360 600 лв. на 3 700 000 лв. за всички събития за една година. Предлага се и въвеждане на нов режим за актуализация на застрахователните суми, съобразно ръста на потребителските цени, при който промените ще се извършват с регламент на Европейската комисия, приет по предложение на Европейския орган по застраховане и професионално пенсионно осигуряване. По този начин ще се избегне необходимостта при всяка актуализация да се извършва изменение на Кодекса за застраховането, тъй като новите изменени размери ще имат пряко действие.

Във връзка с изискванията на директивата със законопроекта се предвижда въвеждането на цяла поредица от допълнителни гаранции за защита интересите на ползвателите на застрахователни услуги в процеса на разпространение на застрахователни продукти. Така например се предлага създаването на забрана за всички разпространители на застрахователни продукти да предвиждат възнаграждения, които създават противоречие със задължението да се действа в най-добрия интерес на ползвателя на застрахователни услуги, т.е. забранява се застрахователят или застрахователният посредник да стимулира посредством възнаграждението лицата, непосредствено заети с разпространението на застрахователни продукти да препоръчват на ползвателите определени продукти, когато разпространителите са в състояние да препоръчат други продукти, които в по-голяма степен съответстват на потребностите и интересите на ползвателите.

Предложено е създаването на задължение за посредниците да информират

ползвателите на застрахователни услуги за това дали в отношенията си с тях действат от името на ползвателя или от името на застраховател. По този начин се създават условия за яснота в отношенията между посредника и ползвателя и се създават условия ползвателят да има правилно очакване за поведението на посредника и за наличието на евентуален конфликт на интереси.

Предложено е създаването на задължение за застрахователите и за застрахователните посредници да уведомяват ползвателите на застрахователни услуги дали предоставят съвет при извършването от тях разпространение на застрахователни продукти. Съвет е предоставянето на лична препоръка на ползвател на застрахователни услуги по негово искане или по инициатива на разпространителя на застрахователни продукти във връзка с един или повече застрахователни договори. По отношение на застрахователните брокери е предложено създаването на общо задължение да предоставят съвет на базата на справедлив и личен анализ, когато е налице искане от ползвател на застрахователни услуги. Предложено е застрахователният брокер да уведомява ползвателя на застрахователни услуги за правото му да възложи предоставянето на съвет на базата на справедлив и личен анализ. Целта на предложението е да създаде условия за предоставяне на по-качествена и всеобхватна посредническа услуга от страна на застрахователните брокери, които са задължени да действат от името и за сметка на ползвателя на застрахователни услуги и в защита на неговите интереси.

Предложено е създаването на задължение за всички разпространители на застрахователни услуги да разкриват характера на възнаграждението, което получават те или техните служители във връзка осъществяването разпространение на продуктите. По-конкретно по отношение на застрахователните посредници е въведено задължение да уточняват дали действат на базата на комисиона, дължима от застрахователя, на базата на такса, дължима от ползвателя на застрахователни услуги или на базата на комбинация от възнаграждения. Целта на тези предложения е да се създаде яснота у ползвателя на застрахователните услуги за механизмите за получаване на възнаграждение от разпространителите на застрахователни услуги, като по такъв начин ползвателят би могъл да направи нужните изводи относно евентуални пристрастия на разпространителя.

Предложено е въвеждане на задължение за всички разпространители на застрахователни продукти да извършват проверка за потребностите и изискванията на ползвателите на застрахователни услуги, както и да предлагат единствено застрахователни продукти, които съответстват на тези потребности и изисквания. Проверката следва да става на базата на информация, предоставена от ползвателя на застрахователни услуги. Събирането на информация от ползвателя и представената информация за застрахователния продукт трябва да се документира от страна на разпространителя на застрахователни продукти. Целта на тези предложения е да се стимулира добросъвестното поведение на разпространителите на застрахователни услуги и да се предотвратяват злоупотребите с по-малката осведоменост на ползвателите.

В съответствие с правилата на Директива (ЕС) 2016/97 е предложено въвеждането на задължение за предоставяне на стандартизиран информационен документ за застрахователния продукт при сключване на застраховки по общо застраховане. Документът трябва да бъде кратък отделен документ, ясен, разбираем и удобен за четене, който да предоставя кратко разяснение на основни характеристики на

застрахователния продукт като: вида застраховка, застрахователното покритие, плащанията на застрахователната премия, основни изключения от покритието, основни задължения при сключване, по време на действие на договора както и при предявяване на застрахователна претенция, а също и за начините за прекратяването на договора. Въвеждането на информационния документ за застрахователния продукт ще създаде условия за по-бързото и лесно запознаване на ползвателите на застрахователни услуги с основните характеристики на застрахователните продукти и ще позволява по-лесното съпоставяне между различни продукти.

Предложено е доразвиване на уредбата на предоставянето на информация на ползвателите на застрахователни услуги в частта ѝ относно предоставяне на траен носител. Предвижда се създаване на условия за предоставяне на такава информация на трайни носители, различни от хартия, както и чрез страница по интернет, като изрично е гарантирано, че това се допуска само с изричното съгласие на ползвателя и когато използването на такива носители е подходящо с оглед деловите отношения между ползвателя и разпространителя на застрахователни продукти т.е. когато той е предоставил адрес на електронна поща за целите на търговските отношения с разпространителя на застрахователни услуги, от което се презумира, че ползвателят има редовен достъп до интернет. С тази уредба ще се създадат условия за по-широкото използване на дигиталните средства за комуникация в процеса по разпространение на застрахователни продукти като се гарантира интересът на ползвателите на застрахователни услуги да я получат и по традиционния начин на хартия безплатно.

В съответствие с Директива (ЕС) 2016/97 е предложено доразвиване на разпоредбите в областта на пакетните продажби, като изрично е формулирано задължение на разпространител на застрахователни продукти, който предлага застраховка в пакет с друга стока или услуга, да предлага възможност за закупуване на стоката или услугата самостоятелно. По този начин ще се създадат допълнителни гаранции за свободния избор на застраховка, който не може да се ограничава от търговски практики, които използват икономическа принуда за сключване на застраховка. Тази уредба не се прилага единствено, когато застрахователен продукт се предлага в допълнение към инвестиционна услуга или дейност съгласно определението в член 4, параграф 1, точка 2 от Директива 2014/65/ЕС, кредитно споразумение съгласно определението в член 4, точка 3 от Директива 2014/17/ЕС (ипотечен кредит) или платежна сметка съгласно определението в член 2, точка 3 от Директива 2014/92/ЕС. Същевременно, като гаранция срещу недобросъвестни практики по предлагане на пакетни продажби на застраховки с други стоки и услуги е предложено правомощие на Комисията за финансов надзор да може да забрани продажбата на застраховка като част от пакет, когато има доказателства че подобни практики са в ущърб на ползвателите на застрахователни услуги.

В съответствие с Директива (ЕС) 2016/97 е предложено доразвиване на разпоредбите в областта на управлението и надзора на застрахователните продукти. Предложено е режимът да се отнася както до застрахователите, така и до застрахователни посредници, които разработват застрахователни продукти. Целта на уредбата е да се създадат гаранции, че още на етапа на разработване на застрахователния продукт неговият създател ще определи целевия пазар (лицата за които този продукт ще се отнася) и ще трябва да оцени всички рискове, които имат отношение към целевия пазар, както и че предвижданата стратегия за разпространение съответства на избрания целеви пазар. Също така, уредбата предлага създаването на

задължение за периодично преразглеждане на вече разработените продукти, дали те остават в съответствие с потребностите на целевия пазар. С въвеждането на тази уредба ще се създадат допълнителни гаранции срещу създаването и разпространението на продукти, които не съответстват на потребностите на ползвателите на застрахователни услуги към които са насочени.

Със законопроекта се предлага доразвиване на уредбата на предлагането на инвестиционни застрахователни продукти. Предлага се доразвиването на задълженията за предоставяне на информация пред ползвателя на застрахователни услуги, създаването на ограничения за получаване от разпространител на застрахователни услуги на такси, комисиони или други облаги (наричани най-общо стимули) във връзка с разпространение на инвестиционни продукти, които могат да създадат конфликт на интереси и да доведат до неспазване на задълженията да действа честно, коректно и професионално в съответствие с интересите на своите ползватели на застрахователни услуги. Целта на тези разпоредби е да се ограничат възможностите емитенти на финансови инструменти, включени в инвестиционните фондове по застраховки свързани с инвестиционен фонд, да стимулират посредством заплащане на парични суми или чрез други облаги застрахователи или застрахователни посредници да препоръчват инвестиция в съответния фонд, когато инвестиция в друг фонд или в друг инструмент би била по-подходяща с оглед интересите на ползвателя на застрахователни услуги.

В областта на инвестиционните застрахователни продукти се предлага и доразвиване на уредбата на преценката за уместност на съответния застрахователен продукт с оглед целите и интересите на ползвателя на застрахователни услуги. Целта на предлаганата уредба е застрахователите и застрахователните посредници, предлагащи инвестиционни застрахователни продукти да бъдат задължени активно да изследват знанията и опита на ползвателя на застрахователни услуги в областта на инвестициите с оглед конкретния продукт или услуга, неговото финансово състояние и целите на инвестицията, в това число склонността му към поемане на риск, за да му предложи подходящ продукт, който съответства на допустимото за него равнище на риск и на възможността му да понася загуби. Когато в процеса на това изследване бъде установено, че даден инвестиционен застрахователен продукт не е уместен за съответния ползвател, се създава задължение за разпространителя да го предупреди за това обстоятелство, за да може ползвателят да вземе своето решение в условията на по-добра информираност. Предлага се и формулирането на случаи, в които поради несложността на инвестиционните продукти да е допустимо отклонение от задължението за преценката на уместността на продукта.

Във връзка с предложените нови материалноправни изисквания към дейността по разпространение на застрахователни продукти, се предлага и доразвиване на кореспондиращите надзорни правомощия на Комисията за финансов надзор. По-конкретно се регламентира възможността за събиране на информация за целите на мониторинг на пазара на застрахователни продукти. Предлага се също така доразвиване на уредбата за оповестяване на наложени принудителни мерки и административни наказания, като целта е да се постигне баланс между превантивния ефект на оповестяването и създаване на гаранции срещу публикуване на лични данни, застрашаване на стабилността на финансовите пазари или причиняване на прекомерни вреди на заинтересованите лица.

За целите на обмена на информация между съответните надзорни органи се предлага доразвиване на разпоредбите за обмен на информация във връзка с добрата репутация, професионалните знания и умения, както и за наложени санкции или други принудителни мерки спрямо разпространители на застрахователни услуги.

С оглед засилване на ефективността на надзора спрямо посредниците се предлага разширяване на приложното поле на принудителните административни мерки, които при действащия закон се прилагат спрямо застрахователните брокери, и спрямо застрахователните агенти и посредниците, предлагащи застрахователни продукти като допълнителна дейност. По този начин ще се гарантира възможността за предприемане на ефективни мерки за отстраняване на нарушения, допуснати от тези категории посредници, както и на последиците от такива нарушения.

В съответствие с изискванията на директивата се доразвиват и административно наказателните разпоредби, които да гарантират прилагането на предложените изменения в правния режим.

II. Предложения във връзка с Директива (ЕС) 2016/2341

Във връзка с изискванията на чл. 63 от Директива (ЕС) 2016/2341 относно дейностите и надзора на институциите за професионално пенсионно осигуряване е предложена промяна в дефиницията на презастраховането, като изрично е посочено, че тя включва осигуряване на презастрахователно покритие и на институции попадащи в обхвата на тази директива.

III. Предложения във връзка с Директива 2009/103/ЕО

Във връзка със Съобщение на Комисията относно корекция с цел отчитане на инфлацията на минималните суми, предвидени в Директива 2009/103/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно застраховката „Гражданска отговорност“ при използването на моторни превозни средства и за контрол върху задължението за сключване на такава застраховка (О.В. на ЕС C233/1 от 04.07.2018) и на основание § 4, ал. 4 във връзка с ал. 3 от Допълнителните разпоредби на КЗ се предлага актуализирането на минималните размери на застрахователната сума по задължителна застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, като досегашният размер от 10 000 000 лв. за имуществени или неимуществени вреди, вследствие на телесно увреждане или смърт да се увеличи на 10 420 000 лв., а досегашният размер от 2 000 000 лв. за вреди причинени на имущество да се увеличи на 2 100 000 лв.

IV. Други предложения

Със законопроекта се правят и други предложения от правно-техническо естество, които имат за цел преди всичко съобразяване на въвеждането на новата категория посредници, предлагащи застрахователни продукти като допълнителна дейност. Също така, се поправят грешки при публикуването на текста на Кодекса за застраховането. Предлага се също така разпоредба, която да позволи на Националното бюро на българските автомобилни застрахователи да има претенция за възстановяване на платени от него обезпечения от Обезпечителния фонд на Гаранционния фонд от датата на отнемане на лиценза на застраховател със седалище в Република България, а не от датата на неговото обявяване в несъстоятелност. По този начин ще се гарантира ликвидността на Националното бюро и ще се премахне необходимостта от събиране на допълнителни вноски в полза на Националното бюро, които допълнително биха увеличили цената на задължителната застраховка „Гражданска отговорност“.